

Van surf tot grunge

Het verhaal van de Fender Jazzmaster en Jaguar

De Strat en de Tele zijn natuurlijk veruit de populairste Fender gitaren, maar ook de tweede divisie, zoals de Jazzmaster en de Jaguar, heeft altijd een groot aantal fans gehad. En terecht: gedurende de afgelopen veertig jaar is dit duo voor een groot aantal verschillende muziekstijlen gebruikt.

LEO FENDER LANCEERDE DE JAZZMASTER in 1958 als het kroonjuweel van Fender, bedoeld om de Tele en de Strat te overtreffen. Zoals de naam al suggereert, richtte Leo zich op een meer volwassen markt, met jazzgitaristen in gedachte, in plaats van rebellerende tienerrockers. Fender was ervan overtuigd dat hij ervaren gitaristen kon bekeren tot de solidbody. Hij zou ze over de streep trekken met de voordelen die de nieuwe Jazzmaster hun bood. Fender vergiste zich echter enorm, want deze gitaristen hielden absoluut niet van het uiterlijk, het gevoel en de voorzieningen van zijn nieuwe vlaggenschip.

De Jazzmaster was in het bezit van een geheel nieuw gevormde body. De scheve taille, die voor het eerst te zien was geweest op de Strat, werd in een extremere hoek geplaatst. Deze werd vergezeld door een even asymmetrisch onderste bodydeel. Het meer uitgerekte eindresultaat was bedoeld om er zittend mee te spelen, maar de goede balans en de ruime contouren zorgden ervoor dat de gitaar in elke positie comfortabel bespeelbaar bleef. De Jazzmaster was de eerste Fender met een palissander toets. Aan het einde van de esdoorn hals zat een kop die iets groter was dan die van de Strat. De Jazzmaster was tevens het eerste

model dat in custom-kleuren verkrijgbaar was en de voorkant van de kop werd soms in dezelfde kleur mee gespoten. De eerste prototypes hadden een goudkleurig geanodiseerde aluminium slagplaat, maar dit werd al snel vervangen door gelamineerd wit of schildpad-plastic. Het vlak tegen de body zittende vibratostaartstuk, uitgerust met een nieuwe, maar niet echt effectieve locking-mogelijkheid, had een lange arm en reageerde 'lui'. De langere snaarlengte achter de brug bevorderde de sustain niet. Deze werd nog verder gereduceerd door de flauwe hoek van de snaren over de op twee punten steunende brug, die hierdoor ook voor

Anatomie van een Jaguar

1967
Fender
Jaguar in
sunburst

Van veer voorziene
snaardemper.
Meteen weghalen!

Vergrendelt
opwaartse
beweging van
tremolo

Regelt volume
van solocircuit
wanneer dat
geactiveerd is

Regelt klank
van solocircuit.
Filtert lage
frequenties als
ie dicht staat

Regelt klank van
ritmecircuit
wanneer
ritmeschakelaar
aan staat

Regelt volume
van ritmecircuit
wanneer
ritmeschakelaar
aan staat

Ritmeschakelaar.
Activeert
halselement en
ritmecircuit

De 'wurg'schakelaar -
verwijderd lage
frequenties

Activeert
brugelement
en solocircuit

Activeert
halselement
en solocircuit

The Beach Boys
waren een van de
bands in de jaren
zestig die de
Jaguar en de
Jazzmaster
gebruikten

gerammel en gezoem zorgde. De beste manier om dit te verhelpen was het omhoog draaien van de hele handel en daarna de hoek van de hals te vergroten (met stukjes hout) voor het herstellen van een fatsoenlijke actie. Het elektrische circuit bevatte twee onafhankelijke regelsystemen; naast de standaardknoppen was er een tweede set rolpotmeters waarmee enkel het halselement bediend werd. Met een schuifschakelaar kon tussen de twee circuits gekozen worden, waardoor vooraf ingestelde solo- en ritmeniveaus mogelijk waren.

Het idee zag er op papier goed uit, maar in werkelijkheid maakte de extra elektronica het algehele geluid mat en dof. Leo Fender wilde een warmer geluid voor zijn 'jazzgitaar'. Dit werd geleverd door enkelspoelselementen die leken op een kruising tussen een steelgitaar-element en de Gibson P90. De smerige gruis van de P90 ontbrak, maar de elementen waren net zo gevoelig voor externe storing. Dit zorgde voor problemen bij gitaristen die al gewend waren aan de voordelen van de storingvrije nieuwe humbucker van Gibson, die het jaar ervoor was geïntroduceerd. Ondanks deze handicaps had de Jazzmaster een kenmerkende holle, resonante toon, die veel muzikanten aansprak. Dit waren echter niet de gitaristen die Leo Fender aanvankelijk in gedachten had. Jazzgitaristen die op een Jazzmaster speelden schitterden door afwezigheid, maar het model deed het beter in andere genres. De aangename, diepe toon van de vettere enkelspoelers deed het in Amerika goed bij het snel groeiende aantal surf-groepen in de vroege jaren zestig, zoals The Astronauts en The Challengers. De belangrijk-

ste instrumentale band in de Verenigde Staten, The Ventures, maakte het geluid zelfs tot hun handelsmerk. In Engeland speelde Bruce Welch van The Shadows een tijdje op een Jazzmaster en een minder voor de hand liggende exponent was een zekere Eric Clapton. Hij kwam er echter al snel achter dat dit niet de juiste Fender was voor hem! De Jazzmaster raakte opnieuw in trek tijdens de punkexplosie van de late jaren zeventig, toen Elvis Costello de Jazzmaster zijn visuele imago liet bepalen.

Television en het ontstaan van de
'indie' reputatie van de Jazzmaster

Een in perfecte staat
verkerende '67 sunburst Jaguar

Op de mainstreammarkt werd de Jazzmaster echter steeds minder gewild en de productie ervan stopte in 1980. Ongeveer zes jaar later stond de gitaar op uit het graf, dankzij Fender Japan. Deze versie is in Europa sindsdien slechts sporadisch verkrijgbaar geweest. Fender USA heeft uiteindelijk erkend dat er genoeg interesse was om een luxere interpretatie op de markt te brengen en kwam in 1999 met de American Vintage reissue. Een van de weinige variaties op het originele ontwerp was het Japanse Ventures-model van eind jaren negentig, waarop een andere benadering werd toegepast. Het gehele ritmecircuit werd terzijde geschoven en dat was te merken aan het sterk verbeterde geluid.

Het gebrul van de Jaguar

De Jaguar verscheen in 1962 en was de vierde belangrijke zessnaar die Fender op de markt bracht. Hoewel het model sterk was afgeleid van de vier jaar eerder verschenen Jazzmaster, vielen enkele grote verschillen direct op. De hals bevatte een fret meer dan de 21 die standaard op een Fender zaten, maar de mensuur was korter, namelijk 610 mm. Het was hiermee een zogenaamde 'studentengitaar'. Dit zorgde voor een heldere klank en een gemakkelijkere bespeelbaarheid, maar de lagere snaarspanning betekende minder sustain. Dit kwam nog bij de problemen met de sustain die al inherent waren aan de brug en het vibratostaartstuk, overgenomen van de Jazzmaster.

Groter dan een Strat: de kop van de Jaguar

Vintage-waarden

De aanzienlijk lagere status van de Jazzmaster en de Jaguar ten opzichte van de Strat en de Tele maken oude modellen van deze tweede divisie Fenders een stuk betaalbaarder. Hoewel we hier wel in relatieve termen praten, want de prijzen zijn de laatste jaren scherp gestegen. Dit is vrij verrassend voor modellen die door veel gitaristen nog steeds als zeer karakteristiek en curieus worden gezien. Exemplaren in custom-kleuren kosten het meest, vooral diegene met bijpassende gekleurde kop. Ouderdom en conditie spelen natuurlijk de belangrijkste rol in het vaststellen van de prijzen.

Prijzen in euro's	Model	Originele prijs	Huidige waarde
Jazzmaster	1958-59	Onbekend	2250 - 4500
	1960-65	255 - 300	2250 - 3750
	1966-69	330 - 420	1500 - 2250
	1970-75	450 - 690	1050 - 1500
	1976-80	450 - 645	900 - 1200
	1999-nu	2055	750 - 1200
Fender Japan Ventures	1986-nu	620 - 1050	525 - 825
	1996-98	1725	675 - 975
Jaguar	1962-65	285 - 330	1500 - 3000
	1966-69	360 - 450	1125 - 1500
	1970-75	480 - 720	750 - 1125
	1976-80	480 - 720	750 - 1125
	1999-nu	2055	750 - 1050
Fender Japan	1986-nu	620 - 1050	450 - 750

1959 Sunburst Jazzmaster met geanodiseerde slagplaat

De vorm van de slagplaat was ook hetzelfde, maar hij was gesplitst in een plastic midden-deel, dat de elementen omvatte, en twee aangrenzende verchroomde metalen stukken die ieder een stel regelaars behuiste. De een bevatte het ritmecircuit in Jazzmaster-stijl en de ander de mastervolume- en de toonknop.

Om de boel nog meer te compliceren werd de elementschakelaar van de Jazzmaster vervangen door drie schuifknopjes, geplaatst in de slagplaat. Deze serie bestond uit een aan/uit-schakelaar per element en een derde schakelaar die de vrijwel onbruikbare 'dunner geluid'-mogelijkheid behelsde.

Jazzmasters & Jaguars op plaat

Ondanks de naam vielen Fender Jazzmasters (en de latere Jaguars) nauwelijks in de smaak bij jazzgitaristen. Alleen van Joe Pass is bekend dat hij er live heelsoms een gebruikte. Vroeg in zijn bestaan was de Jazzmaster vooral te zien in de handen van sixties instrumentisten **The Ventures** (bekend van de hits *Walk Don't Run* en *Hawaii Five-O*) en surfbandjes als **The Surfaris** (de groep achter de instrumentale hit *Wipe Out*). Een andere bespeler was **Carl Wilson** van de Beach Boys. Hij werd later geëerd met een Rickenbacker signature, maar de vroege Beach Boys-albums werden opgenomen met Jazzmasters en Jaguars. In de late jaren zestig en vroege jaren zeventig stagneerde de populariteit van de Jazzmaster. Later haalden verschillende new wave-gitaristen hem weer van stal. De bekendste hiervan was **Tom Verlaine** van Television, die een Jazzmaster uit de jaren zestig gebruikte op hun baanbrekende album *Marquee Moon*. In 1980 zei hij in een interview: "Ik heb die gitaar gekocht voor 95 dollar, want niemand wilde ze hebben. Nu zijn ze tot 400 dollar waard, waarschijnlijk omdat **Elvis Costello** er zo vaak mee op de foto is geweest." Inderdaad, Costello was die andere bekende new waver die de Jazzmaster prefereerde (zie zijn beroemde pose op de hoes van zijn debuutplaat *My Aim Is True*). Verder speelden ook **Robert Smith** van The Cure en Echo and the Bunnymen **Will Sergeant** op een Jazzmaster. De volgende golf van populariteit van de Jazzmaster en de Jaguar kwam in de grunge-tijd, **Thurston Moore**

van Sonic Youth gebruikte al in de jaren tachtig een Jazzmaster. Hij verklaarde ooit dat deze gitaar goed paste bij zijn "bovenmiddelen lengte". Moores avant-gardetechnieken, zoals het aanvallen van zijn gitaar met drumstokken of het steken van een schroevendraaier tussen de snaren en de toets, zijn 'jazz'-ontwikkelingen die Leo Fender zeker niet had voorzien. Nirvana's **Kurt Cobain** koos voor veel live- en studio-werk een tobacco sunburst '65 Jaguar, uitgerust met DiMarzio humbuckers. "Dit is de gitaar die ik poets en vertroetel", beweerde hij. "Niemand mag hem aanraken als ik er het publiek mee induik." De Jaguar vormde, samen met de Fender Mustang, uiteraard voor een groot deel de inspiratie voor Cobains signature Jag-Stang model, dat hij in 1993 mede ontwierp. Verder gebruikt **Polly Harvey** Jaguars en **Kevin Shields** van My Bloody Valentine (nu bij Primal Scream) gebruikte Jazzmasters en Jaguars. Dinosaur Jr's **J Mascis** speelt ook op een Jazzmaster uit de jaren zestig, oorspronkelijk gekocht omdat hij zich "geen Strat kon veroorloven". De afgelopen jaren worden beide gitaren nauw geassocieerd met grunge-achtige artiesten, ofschoon onder tegenwoordige aanhangers zich onder meer Live's **Chad Taylor**, **John Frusciante** van de Red Hot Chili Peppers (beiden Jags) en **Grant Nicholas** van Feeder (Jazzmaster) bevinden. Hoewel ze nooit Fenders populairste elektrische gitaren zijn geweest en ze nauwelijks gebruikt worden door mainstream blues- of rockgitaristen, blijven de Jazzmaster en Jaguar stijlvolle bondgenoten in de alternatieve rockwereld.

Aanbevolen albums

The Ventures
Walk Don't Run
(1960)

The Beach Boys
Surfer USA
(1963)

Television
Marquee Moon
(1978)

Nirvana
Nevermind
(1991)

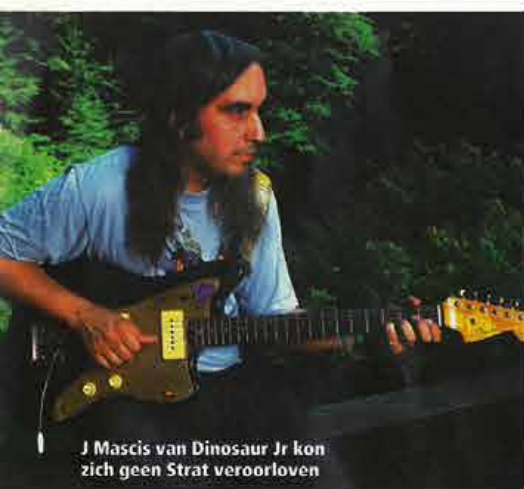
RHCP
Californication
(1999)

1962 Jaguar in Fiesta Red

1963
Jazzmaster in Sea Foam Green

J Mascis van Dinosaur Jr kon zich geen Strat veroorloven

Deze kreeg van medewerkers van Fender de bijnaam 'wurgknop'. De beide elementen van de Jaguar zagen er hetzelfde uit als een Strat enkelspoeler, maar de hoekige elementkapjes zaten in een verchromd metalen houder met zaagtandvormige zijkanten. Dit bood de elementen meer afscherming, maar het zorgde vooral voor verstrooiing van het magnetisch veld. Hierdoor werd het registratiepatroon van de magneetpooltjes geïntensiveerd. Alsof dit nog niet genoeg was om het grootste gedeelte de markt van zich te vervreemden, koos Fender ervoor om een snarendemper met veer onder de brug te plaatsen. Dit was een onpraktische en totaal onnodige gimmick, die het beste zo snel mogelijk verwijderd kon worden.

Net als de Jazzmaster had de Jaguar een kenmerkend scherp geluid, vooral dankzij de elementen en de constructie. De Jaguar was duurder dan z'n gelijkgevormde partner, zoals de overvloed aan chroom leek te bevestigen. Dit is in de ogen van sommige gitaristen een storend aspect, maar het versterkt ongetwijfeld een custom-kleur. De Jaguar schreeuwt er gewoon om om bedekt te worden met Burgundy Mist, Sea Foam Green of een andere klassieke, flitsende Fender-finish. Het gitaarpubliek is echter nooit zo gediend van instrumenten met een overvloed aan snelle gimmicks. Na een veelbelovende start zakten de verkoopcijfers van de Jaguar naar een lager niveau dan Fender lief was. Net als de Jazzmaster sloeg de Jaguar aanvankelijk vooral aan bij Amerikaanse bands. Hij werd volop gebruikt en in reverb gedrenkt door een groot aantal surfbands uit die tijd.

Het grotere aantal eigenaardigheden maakte de Jaguar minder aantrekkelijk dan z'n stalgenoot en het einde ervan kwam dan ook vijf jaar eerder, in 1975. In 1986 werd hij, net als de Jazzmaster, weer tot leven gewekt als onderdeel van Fender Japans repro-serie. Uiteindelijk kreeg de Jaguar in 1999 ook dezelfde erkenning van Fender USA, via de American Vintage-serie. Een variant voor de thuismarkt van Fender Japan bevatte twee humbuckers, een modificatie die al vaak door gebruikers was uitgevoerd. Dit idee werd in 1996 toegepast op de Squier Vista Series Jagmaster, die slechts een korte periode is geproduceerd, en is nog steeds terug te vinden op het Chinese equivalent hiervan, die in 2001 werd gelanceerd. Zoals deze recente variaties op het thema al aangeven, zijn indie, britpop en grunge muziekstijlen waarin beide modellen nieuwe vrienden hebben gemaakt, vaak via opgevoerde exemplaren. J Mascis (Dinosaur Jr), Thurston Moore (Sonic Youth), John Frusciante (Red Hot Chili Peppers) en Kurt Cobain (Nirvana) zijn enkele van de gitaristen die fratsen met het instrument hebben uitgehaald die oom

Kurt Cobain gaat uit z'n dak met zijn favoriete gemodificeerde Jaguar

Leo nooit voor mogelijk zou hebben gehouden (zie kadertje). Ondanks dit bijna cyclische cultsucces hebben de Jazzmaster en de Jaguar nooit aan de oorspronkelijke verwachtingen van Fender kunnen voldoen. Ze hebben namelijk nooit dezelfde populariteit behaald als de Strat en de Tele. Een van de voordelen van deze lagere rangorde is dat beide modellen zijn ontsnapt aan veel van de grote veranderingen die Fender elders toepaste. Geen drievoudig geschroefde halzen of kogelvormige afstelpunten van de halspen voor deze schoonheden! De meeste aanpassingen waren vooral cosmetisch van aard, zoals bindingen op de toets en positiemarkeringsblokken, ofwel net zo minimaal en in de lijn van de veranderingen die over de gehele serie werden toegepast. Het feit dat de Jazzmaster en de Jaguar opnieuw een belangrijk onderdeel zijn van het Fender-programma geeft aan dat ze, ondanks het ontbreken van de brede aantrekkingskracht van de Strat en de Tele, wel degelijk de kwaliteit en het karakter bezitten die hun bijdrage aan de geschiedenis van Fender bevestigt en rechtvaardigt.

Paul Day